

॥ ९ ॥ यद्यप्येवं तथापि सत्यमेव श्रेय इत्याह सत्यस्येति ॥ १० ॥ पापिनामपि सत्यमत्याज्यमित्याह सार्धेन अपीति सत्यं शपथं ॥ ११ ॥ अधृतिं समयत्यागं ॥ १२ ॥ तं पूर्वार्धोक्तं धर्मं नियतिदौर्बल्यं देव प्रातिकूल्यं तदा त्वेषामेव सधर्मो रोचते ॥ १३ ॥ रुचौ हेत्वंतरमाह नहीति उपसंहरति तस्मादिति अनार्जवे कौटिल्ये ॥ १४ ॥ १५ ॥ मृग इव आचरितं त्वेन शठः परमपिशठं मन्यते इत्यर्थः ॥ १६ ॥ १७ ॥ उक्त न्यायमन्यत्राप्यतिदिशति दातव्यमिति रूपेणैर्निर्धनैः ॥ १८ ॥ १९ ॥ सामान्यतो धर्मलक्षणमाह यदन्यैरिति ॥ २० ॥ यइति अन्यस्य भार्यायामिति शेषः उपपत्तिर्जारः कंकिवक्तुमर्हति स्वस्यैव दुष्टत्वात्

अभीतः शुचिरभ्येति राजद्वारमशंकितः ॥ न हि दुश्चरितं किंचिदंतरात्मनि पश्यति ॥ १ ॥ सत्यस्य वचनं साधुन सत्याद्विद्यते परं ॥ सत्येन विधृतं सर्वं सर्वं सत्ये प्रतिष्ठितं ॥ १० ॥ अपि पापकृतो रौद्राः सत्यं कृत्वा पृथक् पृथक् ॥ अद्रोहमविसंवादं प्रवर्तते तदा श्रयाः ॥ ११ ॥ ते चेन्मिथो धृतिं कुर्युर्विनश्येयुरसंशयं ॥ न हर्तव्यं परधनमिति धर्मः सनातनः ॥ १२ ॥ मन्यंते बलवंतस्तदुर्बलैः संप्रवर्तितं ॥ यदानियतिदौर्बल्यमथैषामेव रोचते ॥ १३ ॥ न ह्यत्यंतं बलवंतो भवन्ति सुखिनोऽपि वा ॥ तस्मादनार्जवे बुद्धिर्न कार्याति कदाचन ॥ १४ ॥ असाधुभ्योऽस्य न भयं न चौरैर्भ्यो न राजतः ॥ अकिंचित्कस्य चित्कुर्वन्निर्भयः शुचिरावसेत् ॥ १५ ॥ सर्वतः शंकते स्तेनो मृगो ग्राममिवेयिवान् ॥ बहुधा चरितं पापमन्यत्रैवानुपश्यति ॥ १६ ॥ मुदितः शुचिरभ्येति सर्वतो निर्भयः सदा ॥ न हि दुश्चरितं किंचिदात्मनो न्येषु पश्यति ॥ १७ ॥ दातव्यमित्ययं धर्म उक्तो भूतहिते रतैः ॥ तं मन्यंते धनयुताः रूपणैः संप्रवर्तितं ॥ १८ ॥ यदानियतिकार्षण्यमथैषामेव रोचते ॥ न ह्यत्यंतं धनवंतो भवन्ति सुखिनोऽपि वा ॥ १९ ॥ यदन्यैर्विहितं नेच्छेदात्मनः कर्मपूरुषः ॥ न तत्परेषु कुर्वति जानन्नप्रियमात्मनः ॥ २० ॥ योन्यस्य स्यादुपपत्तिः स कंकिवक्तुमर्हति ॥ यदन्यस्य ततः कुर्यान्न मृष्येदिति मेमतिः ॥ २१ ॥ जीवितुं यः स्वयं चेच्छेत्कथं सोऽन्यं प्रघातयेत् ॥ यद्यदात्मनि चेच्छेत्तत्परस्यापि चिंतयेत् ॥ २२ ॥ अतिरिक्तैः संविभजेद्भोगैरन्यान किंच नान् ॥ एतस्मात्कारणाद्वात्राकुसीदं संप्रवर्तितं ॥ २३ ॥ यस्मिंस्तु देवाः समये संतिष्ठेरंस्तथा भवेत् ॥ अथवा लाभसमये स्थितिर्धर्मैः प्रशोभना ॥ २४ ॥ सर्वप्रियाभ्युपगतं धर्ममाहुर्मनीषिणः ॥ पश्येत्तलक्षणोद्देशं धर्माधर्मैर्युधिष्ठिर ॥ २५ ॥

यद्यदि अन्यस्य अन्यततः तस्मिन्नेव औपपत्ये विषये कुर्याद्भ्रूणोचरी कुर्यात्तदानमृष्येदित्योजना अन्यस्येति द्वितीयार्थे षष्ठी ॥ २१ ॥ २२ ॥ अतिरिक्तैः आवश्यकानाधिकैर्भोगैर्भोगसाधनैर्धनैर्धनादिभिः कुसीदं दंष्ट्रार्थं धनप्रयोगः सदीनपोषणार्थमेव कार्यो न धनमात्रदंष्ट्रार्थं ॥ २३ ॥ समये सन्मार्गे संतिष्ठेरन्संमुखं भावेयुस्तथा तन्मार्गाचरणशीलः दमदानदयापरो भवेदित्यर्थः तत्र दाने विशेषमाह अथवेति धर्मयज्ञदानादौ ॥ २४ ॥ प्रियेण सामानाननुहिंसया अभ्युपगतं प्राप्तं प्रियाभ्युपगतं पश्य आलोचय लक्षणोद्देशं लक्षणकीर्तनं एतं यदात्मनः प्रियं तदन्येषु कर्तव्यं यन्न तन्नेत्येवं विधं ॥ २५ ॥